

Öneri, Cilt 5, Yıl 8, Sayı 18, Haziran 2002

ENSTİTÜ ADINA SAHİBİ : Prof. Dr. Şadi Can SARUHAN (Enstitü Müdürü)

YAYIN KURULU :

Enstitü Müdür Yardımcıları

Prof. Dr. Nevin DENİZ

Prof. Dr. Şahamet BÜLBÜL

Anabilim Dalı Başkanları

Prof. Dr. Mücteba İLGÜREL

Prof. Dr. Acar SEVİM

Prof. Dr. Müjdat ŞAKAR

Prof. Dr. Osman ALTUĞ

Prof. Dr. Tuncay KOCAMAZ

Prof. Dr. Haluk SÜMER

Prof. Dr. Cengiz OKMAN

Prof. Dr. Jale CİVELEK

Prof. Dr. Emin ARTUK

Prof. Dr. Rona TURANLI

Prof. Dr. Ömer Faruk BATIREL

Prof. Dr. Şahamet BÜLBÜL

Prof. Dr. Celal ERBAY

Prof. Dr. Bekir KARLIĞA

Prof. Dr. Mustafa UZUN

Prof. Dr. Uğur DAİ

Prof. Dr. Filiz Balta PELTEKOĞLU

Prof. Dr. Nurçay TÜRKOĞLU

SBE ile Koordineli Çalışan Enstitülerin Müdürleri

Prof. Dr. İlhan ULUDAĞ

Doç. Dr. Muzaffer DARTAN

Doç. Dr. Nurten GÜNAL

Prof. Dr. Ayla OKTAY

Prof. Dr. Feryal İREZ

Prof. Dr. Emine GÜRSOY NASKALİ

DANIŞMA KURULU:

Prof. Dr. Hayri ÜLGEN (İstanbul Üniversitesi, İşletme Fak. Dekanı)

Prof. Dr. Erol EREN (Doğuş Üniversitesi, İİBF Dekanı)

Prof. Dr. Tamer KOÇEL (Kültür Üniversitesi, İİBF Dekanı)

Prof. Dr. İsmail EFİL (Uludağ Üniversitesi, İİBF Dekanı)

Prof. Dr. Taner BERKSOY (Bilgi Üniversitesi, İİBF Dekanı)

EDİTÖR : Prof. Dr. Uğur YOZGAT (uguryozgat@marmara.edu.tr)

YAYINA HAZIRLAYANLAR : Prof. Dr. Uğur YOZGAT
Arş. Grv. Taylan SULAOĞLU

BASIM YERİ : Dizayn Matbaacılık - (0212) 291 37 33 - 3 Hat

İLETİŞİM BİLGİLERİ

ADRES : Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ressam Namık İsmail Sok. No:1 34590 Bahçelievler - İSTANBUL

TEL : (212) 506 47 12/13 - 506 47 24

FAX : (212) 506 88 61

WEB : <http://sbe.marmara.edu.tr>

“ÖNERİ” Dergisi; Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hakemli Akademik yayınıdır. Altı ayda bir yayınlanır. Dergide yayınlanan makalelerdeki görüşler yazarlarına aittir. Yayın Kurulu tarafından benimsendiği anlamına gelmez. Yayınlanması uygun bulunmayan yazılar geri verilmez. Yayın Kurulu, yazının özüne dokunmaksızın gerekli yazım ve cümle değişiklikleri yapma hakkını saklı tutar. Dergiden yapılan alıntılarda kaynak göstermek mecburidir.

Öneri

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ: Öğreten ve Öğrenen Örgütler Olarak Üniversiteler ve Sosyal Bilimler Lisansüstü Araştırmalarında Yöntembilim

Şadi Can SARUHAN v

EDİTÖR' DEN

Uğur YOZGAT xi

İŞLETME

Verilen Proje Süresi İçinde Düzgün Kapasite İhtiyaç Dağılımını Amaçlayan Bir Tamsayı Programlama Modeli Önerisi ve Buna Yönelik Bir Uygulama

Aykut TOP 1 - 6

Marka Finansmanı

F. Asuman YALÇIN 7 - 12
Özlem BULUT

Dünyada Teknoloji Sektörünün Gelişimi ve Türkiye'deki Teknoloji Sektörü Üzerine Etkisi: Finansal Bir Yaklaşım

Alövsat MÜSLÜMOV 13 - 20
Güler ARAS

Hisse Senedi Fiyatlarının Modellenmesi ve Opsiyonların Fiyatlandırılması: Binomial Yaklaşım

Ömer ÖNALAN 21 - 28

Sigorta Pazarlaması ve Sağlık Sigortaları

F. Asuman YÜKSEL 29 - 35
Mert UYDACI

Ortak Girişim Stratejisi ile Global Pazarlara Giriş

Recep Baki DENİZ 37 - 40

Sürücü Stresi Boyutlarının Belirlenmesi

İhsan YÜKSEL 41 - 48
Mustafa KURT

Örgütsel Küçülme Stratejisinin Türkiye'deki Büyük İşletmelerde Çalışanların Tutum ve Davranışlarına Etkileri Üzerine Bir Araştırma

Cemal ZEHİR 49 - 61
Adnan CEYLAN

Çatışma Yönetiminin Önemi ve Çevik Kuvvet Personelinin Çatışma Kaynaklarının Teşhisi ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Niğde İlinde Bir Araştırma Murat TÜRK Selen DOĞAN 63 - 86

İşletmelerde Yönetime Katılma Aracı Olarak Öneri Sistemlerinin Önemi Taner ACUNER 87 - 93

Başarılı Şirket Küçülmeleri Güler İSLAMOĞLU 95 - 103

Granger Causality Between Stock Returns and Trading Volume: Evidence from an Emerging Market Erdiñ ALTAY Ferda YERDELEN 105 - 118

İKTİSAT

Şirket Birleşme, Ele Geçirme ve Devralma İşlemlerinin Makro Ekonomik Etkileri Ayşe Gül YILGÖR 119 - 126

Purchasing Power Parity in the 1920s: A Reassessment Using Efficient Unit Root Tests Sadullah ÇELİK 127 - 132

Para Politikası Stratejisi Olarak Enflasyon Hedeflemesinin Etkinliğinin Artırılması İçin Alınması Gereken Önlemler Erdal DEMİRHAN 133 - 139

MALİYE

Globalleşmenin Kısa Tarihi A. Kadir İŞİK 141 - 146

EKONOMETRİ

Hayat ve Hayat Dışı Sigorta Şirketlerinin Çok Değişkenli İstatistiksel Yöntemlerle Karşılaştırılması Dilek ALTAŞ 147 - 154

SUNUŞ:

ÖĞRETEN VE ÖĞRENEN ÖRGÜTLER OLARAK ÜNİVERSİTELER VE SOSYAL BİLİMLER LİSANSÜSTÜ ARAŞTIRMALARINDA YÖNTEMBİLİM

Prof. Dr. Şadi Can SARUHAN
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Öğrenen Örgütler ve Bilgi Birikimi Yönetimi

Günümüzde, etkileşim içinde bulunduğu paydaşları için artı değer yaratan kuruluşların ortak özellikleri arasında; yaşadığı olaylardan sonuç çıkarması, bundan edindiği deneyimi ve kurum içinde paylaşılan bilgiyi değişen çevre koşullarına uymakta kullanması, entelektüel sermayesini güçlendirmesi ve bu bağlamda sürekli gelişmesi yer almaktadır. Aslında bu durum, çağdaş yönetim düşüncesinin öne çıkan kavramlarından birisi olan “**öğrenen örgütler**” yaklaşımının hayata geçirilmesidir. Öğrenen örgütler, çalışanları için öğrenmenin önemine ve sürekliliğine inanan, kurumsallaşmaya değer veren ve kendi geleceklerini yaratan örgütlerdir. Toplumun ihtiyaçları doğrultusunda ve ürettikleri fikirler sayesinde, sürekli olarak kendilerini yeniler ve geliştirirler.

Örgütün çalışanları, örgütü oluşturan en önemli alt sistemlerden birisidir ve öğrenme çalışanlardan başlar. Çalışanlar, davranışları sonucunda “bekledikleri” ve “elde ettikleri” sonuçlar arasında bir farklılık gördüklerinde bu farklılığı giderebilmek için daha farklı düşünce ve davranış biçimleri arayışı içine girmekte ve kendilerini geliştirmektedirler. Ancak bireysel öğrenmenin, örgütsel öğrenmeyi sağlamanın “**gerek şartı**” olmasına rağmen, “**yeter şartı**” olmadığı ortadadır. Aralarındaki rekabetin doğası gereği çalışanlar öğrenme çitasını sürekli olarak yükseltmektedir. Onların bu sürekli kendini geliştirme güdüsünün, paylaşılan bir örgütsel vizyonla birleştirilmesi, öğrenen örgüt ruhunu ortaya çıkarmaktadır. Paylaşılan bir vizyon yoksa, sadece belirli kriz dönemlerinde öğrenme gerçekleşir ve kriz sona erdiğinde öğrenme de durur.

Temel olarak **örgütsel öğrenme**; organizasyonun bilgi ve tecrübesine dayanarak ürettiği katma değeri artırması olarak ifade edilebilir. Zira değer yaratma sistemini bir öğrenme platformu olarak algılayan organizasyonlar, rakiplerinin önüne geçebilmektedir. Örgütsel öğrenme süreci; doğrudan örgüt içinden veya işletme dışı kaynaklardan edinilen verilerin; tasnif edilmesi, depolanması, yorumlamak üzere ilgili yerlere gerekli zamanlarda dağıtılması, güncellemek üzere gözden geçirilmesi ve üretime aktarıldığı bir **“bilgi birikimi yönetimi”** süreci ile bütünleşmektedir.

Günümüzde bilgi; emek, doğa, müteşebbis gibi bir **“üretim faktörü”** olarak kabul edilmekte ve işletmenin rekabet gücünü artırmada önem kazanmaktadır. Doğru ve güvenilir bilgi, örgütleri değer yaratma ve yaratılan değeri sürekli kılmanın yanı sıra; karar almanın kademeler arasında yayılmasını, hiyerarşik kademelerin azaltılmasını, iş süreçlerinin yeniden tasarlanmasını, süreç performansının kontrol edilmesini ve örgütsel gelişim çabalarının ölçülmesini sağlamaktadır. Bilginin işletmenin rekabet gücü açısından taşıdığı önem, örgütün öğrenebilme yeteneğine duyulan ihtiyacı ortaya çıkarmaktadır. Artık örgütler, bilginin tek elde toplandığı yapılardan giderek uzaklaşmakta, bunun yerine herkesin, her zaman ve her konuda öğrenmesini, öğrendiklerini paylaşmasını hedefleyen yapıları benimsemektedir. Örgütsel bilgi geliştirme ve edinilen tecrübeyi üretime aktarma çabalarının yer aldığı bilgi birikimi yönetimi, bir anlamda kurumun **“entelektüel sermayesini”** arttırmasıdır.

Öğreten ve Öğrenen Örgütler Olarak Üniversiteler

Öğrenen örgüt yaklaşımının üniversitelerdeki uygulamaları sanayiden farklılıklar göstermektedir. Öncelikle üniversiteler, **“öğreten”** örgütlerdir. İleri sanayi ülkelerindeki sosyo-ekonomik yapının gittikçe daha karmaşıklaşması nedeniyle toplumlar nitelik düzeyi yüksek işgücüne ihtiyaç duymaktadır. Üniversiteler eğitim ve öğretim faaliyetleriyle yalnızca teknik ve mesleki bilgi sahibi nitelikli işgücünün yetiştirilmesini değil; analiz etme ve tartışma becerisi öğretilmesini, iyi ahlak ve soylu davranışların kazandırılmasını ve evrensel değerlerin kuşaktan kuşağa aktarılmasını amaçlar. Mezunlar için, farklı bilim

dalları arasındaki ilişkileri görebilme ve araştırma bulgularını multi-disipliner biçimde kullanabilme önemlidir.

Öğreten kimliğin yanı sıra üniversiteler, aynı zamanda “**öğrenen**” örgütlerdir. Zira değer yaratma sürecinde üzerinde durulması gereken konulardan birisi de, organizasyonun ilişkide bulunduğu kişi/ grupların beklentilerindeki değişimin yakın takibidir. Öğrencileriyle, mezunlarıyla, sanayi ile, devletle ve birbirleriyle iletişim halinde bulunan üniversiteler; beklenti ve ihtiyaçlar doğrultusunda kendilerini sürekli geliştirmektedir. Üniversiteler bu fonksiyonlarını karşılıklı etkileşim ve tanışma, haberleşme, enformasyon ağı oluşturulması, eğitim kursları, bildiriler, seminer, konferans, yayın, rehberlik, bilirkişilik hizmetleri aracılığıyla sürdürür. Örneğin, Bahçelievler kampüsümüzde düzenlenen **Salı Toplantıları** ve Enstitümüzce yayınlanan **Hakemli Öneri Dergisi**, bilimsel değerde bilginin üniversite içinde ve dışında paylaşımına olanak sağlamaktadır. Ayrıca birçok üniversite, **Alumni** yayınları aracılığıyla mezunları ile olan iletişimlerini sürdürmekte, üniversitenin gelişimi ile ilgili projelerde kendilerinden destek almaktadır.

Öğreten ve öğrenen örgüt olgusu “**üniversitelerin verimliliği**” açısından da önemlidir. Günümüzde verimlilik ile ilgili olarak ekonomik anlamda tanımlar verilmekte ve verimlilik kavramı, “en az girdi ile en fazla çıktının elde edilmesi” olarak tanımlanmaktadır. Ancak, üniversitelerin verimliliği konusu değişik bir yaklaşımı gerektirmektedir. Konuyu, ortaya koyulan çıktılar (akademik faaliyetler, bilimsel araştırmalar, mezunlar) ile, bu çıktıyı sağlamak için kullanılan girdilerin ilişkisi olarak ele almamız ve yukarıda belirtilen çıktının üretiminde kullanılan insan, para ve fiziksel kaynakların üniversite yönetimi tarafından etkin kullanımı olarak tanımlamamız gerekmektedir. Bu da, ancak proaktif ve rasyonel bir yönetim anlayışı ile mümkündür.

Sosyal Bilimler Lisansüstü Araştırmalarında Yöntembilim

Üniversiteler arası ilişkilerde önemli bir bilgi paylaşım platformu olan bilimsel kongrelerden birisi de, **23-25 Mayıs 2002** tarihleri arasında **Akdeniz Üniversitesi**

tarafından Antalya’da düzenlenen “10. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi” olmuştur. Ülkemizin dört bir yanındaki üniversitelerden ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nden bir araya gelen akademisyenlerin bütünleştiği bu bilgi paylaşım platformuna, yurtdışından da konuk akademisyenler katılmıştır.

İlki 1993 yılında İstanbul’da gerçekleştirilen ve bu yıl onuncusu düzenlenen Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi’ne, Marmara Üniversitemizden katılım yoğun olmuştur. Kongreye Üniversitemiz İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Yönetim ve Organizasyon Anabilim dalından ve İletişim, Sağlık Eğitim gibi bazı fakültelerden öğretim üyelerinin yer aldığı 15 kişilik “Marmara Kafilesi” katılmıştır.

10. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi’ne katılan “Marmara Kafilesi”, Kongre Düzenleme Komitesi Başkanı Prof. Dr. Fulya SARVAN ile birlikte.

Düzenleme Komitesi’ndekilerle birlikte yaklaşık 190 akademisyenin katıldığı kongrede, 25 ayrı oturumda toplam 79 tebliğ sunulmuştur. Kongrede ayrıca, uzun yıllardır bilim camiamızın gündemini zorunlu olarak meşgul eden ve bilimsel araştırmaların

yürütülmesinde araştırmacılara büyük zorluklar yaşatan yönetim terimlerinin Türkçeleştirilmesinde yaşanan problemi aşmak için “**Yönetim Terimleri Çalışma Grubu**” oluşturulmuştur. Yabancı dildeki işletme yönetimi terimlerine Türkçe karşılık bulmak ve ilgili alanda Türkçe bilim dilinin geliştirilmesine katkıda bulunmak üzere kongre öncesinde elektronik haberleşme ile başlatılan sanal tartişma ortamına gönderilen terimler, oluşturulan çalışma grubunda tartişılarak, Türkçe karşılıkları konusunda görüş birliğine varabilmek amaçlanmıştır. Sosyal bilimlerin değişik alanlarında gerçekteştirilecek benzeri çalışmaların Türkçe bilim dilinin geliştirilmesi için gerekli olduğu düşünceyim.

Kongrenin son gününde düzenlenen ve araştırmalarda kullanılan yöntembilim konusunun tartişıldığı panel, kapsamı bakımından büyük önem arz etmektedir. Çeşitli üniversitelerden gelen akademisyenlerin konuşmacı olduğu panelde, sosyal bilimler alanında ve özellikle işletme yönetimi dalında yürütölen lisansüstü tez çalışmalarını doğrultusunda gerçekteştirilen araştırmalarda yöntembilim konusu da ele alınmıştır.

Özellikle 80’li yıllardan itibaren, lisansüstü tez çalışmalarını yöneten öğretim üyeleri (tez danışmanları), tez çalışması yapan öğrencilere, toplanan verilerin ileri istatistiksel analiz yöntemleriyle değerlendirilmesini ve SPSS benzeri programlar kullanılmasını önermişlerdir. Bu durum, araştırmanın **hipotezinin** ikinci plana düşmesine ve çoğu zaman tezi değerlendirecek jüri üyelerinin bile anlamakta zorlandığı karmaşık ve detaylı analiz tekniklerinin öne çıkmasına neden olmuştur. Teorik çerçevenin genellikle yabancı literatürden derlendiği bir çalışmada, araştırmanın hipotezinin ikinci plana düşmesinin önemli bir kayıp olduğu düşünceyim. Elbette bu olgunun nedenleri tartişmaya açıktır. Ancak sanıyorum tez çalışması yapan öğrenci ve tezi yöneten danışmanın “**araştırmanın güvenilirliğini arttırma**” düşüncesi bu konuda etkili olmaktadır.

Araştırmalarla ilgili bir başka tartişma konusu da anakötle seçiminde yaşanmaktadır. Sosyal bilimler alanında yürütölen araştırmalarda anakötle seçmenin zorluğu bilinen bir gerçektir. Özellikle işletme yönetimi konusunda yapılan araştırmaların büyük bir çoğunluğunda anakötle olarak İstanbul Sanayi Odası’nın ve İstanbul Ticaret Odası’nın

“İlk 500 Sanayi İşletmesi” sıralaması kullanılmaktadır. Her yıl neredeyse aynı firmaların yer aldığı endekslerden yapılan örneklem tercihleri araştırmaların özgünlüğünü ve genelleştirilebilirliğini azaltmaktadır. Lisansüstü tez çalışmalarının araştırmalarını ve elde edilen sonuçları giderek birbirine benzer (izomorf) hale getiren bu tür kalıpların artık terk edilmesi ve özgün araştırmaların desteklenmesi gerekmektedir.

21. yüzyılın organizasyonları, öğrenmeyi içselleştiren ve bu yolla üretim kalitesini sürekli geliştiren organizasyonlardır. “Öğreten” kurum kimliğindeki üniversitelerin, “öğrenen örgüt” olma yolunda attığı adımlar, toplumun refah seviyesinin artmasının yanı sıra, bilimin ilerlemesi için de hayati önem taşımaktadır. Üniversitelerin bilgi toplumuna geçiş sürecinde üstlendiği rol göz önünde bulundurulduğunda; üniversitelerde bilgi paylaşımı ve akademik tartışma ortamlarının geliştirilmesi son derece gereklidir. Ülkemiz açısından değerlendirildiğinde, Avrupa Birliği ile entegrasyonun lokomotifi, evrensel değerlerin yeni kuşaklara aktarılması misyonunu üstlenen üniversiteler olacaktır.

Saygılarımla,

Prof. Dr. şadi Can SARUHAN

Editör'den

Prof. Dr. Uğur YOZGAT

Değerli Öneri Dergisi Okuyucuları,

2002 eğitim – öğretim yılının sona erdiği bu günler on sekizinci sayımızla, sizlerle, her zamanki gibi söylenen zamanda bir kere daha buluşmanın mutluluğunu yaşıyorum.

Dergimize yurdumuzun dört bir yanından ulaşan makalelerin sayısının her geçen gün daha da artmasından büyük gurur duyuyorum.

Öneri dergisi hakemli bir dergi olduğundan, dergimize yollanan tüm çalışmalar belli bir süreçten geçirilmektedir. Dergimizde yayınlanmak üzere çalışmalarını gönderen değerli akademisyenlerin anlayışla karşılayacaklarını düşündüğüm süreci kısaca bir defa daha bilgilerinize sunmak isterim;

Bize ulaştırılan akademik çalışmalar, Yönetim Kurulu'muz tarafından çalışmayı gönderen akademisyenin bağlı bulunduğu kurum dışında ve ülke genelindeki diğer üniversitelerde görev yapan hakem akademisyenlere; çalışmanın yazarının adı, unvanı ve kurumu belirtilmeden gönderilmekte; hakem raporları Yönetim Kurulu'muz tarafından değerlendirilmekte ve hakemin adı, unvanı ve bağlı bulunduğu kurum çalışmayı gönderen akademisyene bildirilmemektedir. Tüm bu faaliyetler, Yönetim Kurulu Karar Defteri'nde yer almakta ve çalışması kabul edilen akademisyenlere çalışmasının hangi sayıda yayınlanacağı yazılı olarak bildirilmektedir.

Değerlendirilmek üzere bize yollanan bazı eserlerde iletişim bilgileri olarak posta adresi dışında başka bilgilerin olmaması iletişimde gecikmelere neden olabildiğinden, gizli tutulacağından ve üçüncü şahıslara verilmeyeceğinden emin olabileceğiniz cep telefonunu numaranızın ve/veya internet adresinizin bize bildirilmesinin yararlı olacağı düşüncesindeyiz.

Değerlendirilmek üzere bize ulaştırılan makalelerin internet üzerinden gönderilme oranının her geçen gün artması sevindiricidir.

İşlemlere hız kazandırmak amacıyla makale, özet ve anahtar kelime dosyalarınızı uguryozgat@marmara.edu.tr adresine yollayabilirsiniz.

Ayrıca her türlü soru, istek, dilek ve eleştirilerinizi de uguryozgat@marmara.edu.tr adresine bildirebilirsiniz.

Bir sonraki sayımızda görüşmek üzere, neşeli ve aydınlık günler sizlerle olsun.

Saygılarımla